

ПРОБЛЕМА ТОЛЕРАНТНОСТІ КОМУНІКАЦІЇ У НАВЧАННІ

Комунікація супроводжує специфічні взаємини між людьми, процес спільної роботи, у якому взаємодія будується на активному зворотному зв'язку, який збагачує кожного з її учасників. Подолання негативних тенденцій у процесі комунікації можливе за умови реалізації її толерантної позиції. Отже, постає питання про «толерантність» у спілкуванні. Особливо гостро це завдання стоїть перед вчителями, які суттєво впливають на формування та розвиток особистості учня. Це диктує високий рівень вимог до формування комунікативної компетентності педагога протягом навчання у ВНЗ. Відтак, важливим завданням вищої освіти виступає створення умов для розвитку толерантного спілкування.

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що науковцями (В. Борев, А. Деркач, В. Кан-Калик, О. Леонтьєв, Ю. Шерковін та ін.) досліджувалися різні аспекти впливу на свідомість суб'єкта у комунікації. В українській психології вагомий внесок у дослідження проблеми спілкування зробили О. Бондаренко, Ж. Вірна, М. Савчин, І. Синиця та ін. Дослідження проблеми толерантності тісно пов'язані з процесом професійного становлення вчителя. Так, на розробку теоретичних та методологічних засад професійної підготовки педагога спрямовані дослідження: професійної свідомості (Н. Кучеровська, Б. Ложкін та ін.), професійного мислення та рефлексії (Г. Балл, Н. Пов'якель, В. Семиченко), комунікативної компетентності (Ю. Ємельянов, Л. Петровська). Проте, толерантність педагога в якості окремого предмета наукового дослідження не виокремлювалася. Актуальність окресленої проблеми викликана також її практичною значущістю для вдосконалення процесу підготовки майбутніх вчителів.

Толерантність у педагогічній комунікації – це спільність настроїв і поглядів, згуртованість і співпраця у роботі. Толерантність – особистісна риса людини, терпиме ставлення до чужої думки, поведінки, повага до інших, здатність поставити себе на місце іншої людини. Це повага, прийняття й правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження й способів прояву людської індивідуальності. Толерантність – це культура комунікації.

Теоретичні засади толерантності комунікації передбачають розвиток комунікативної компетентності. Толерантність проявляється у бажанні особистості досягнути взаєморозуміння та узгодження мотивів, настанов, орієнтацій, не застосовуючи насилля, приниження достоїнства іншої людини, але використовуючи гуманітарні можливості: діалог, роз'яснення, співробітництво. У зв'язку з цим особливого статусу в проблемному колі дослідження толерантності набуває тема діалогу, діалогічного мислення і взаємодії. Стати толерантним у комунікації означає набути якості особистості, яка не лише володіє знаннями, але придбала систему здібностей спілкування [4].

Основою комунікативної компетентності є повага до всіх учасників. Тоді толерантність, за П. Кінгом, визначається як заперечення нетерпимості. При цьому зміст толерантності розкривається в утримуванні неприязні, або її заміною на більш позитивне реагування. Визначення П. Кінга дозволяє говорити про два рівня толерантності: перший – розуміє відтермінування негативної реакції, другий – готовність до розуміння, вступ у діалог з людиною, яка викликає негативну реакцію [5]. Для Р. Р. Валітової толерантність передбачає пригнічення почуття неприйняття [1]. І. Йовел підкреслює діалектичну єдність прийняття та заперечення іншого [7]. С. Мендус підкреслює, що розмова про толерантність виникає лише тоді, коли виявляються відмінності між людьми, які супроводжуються несприйняттям [6]. В. А. Лекторський зазначає, що толерантність можлива «як повага до іншої позиції у сполучі з настановою на взаємну зміну позицій (і в деяких випадках зміну індивідуальної та культурної ідентичності) в результаті критичного діалогу» [2]. Важлива функція толерантності може бути направлена на конструктивне вирішення потенційного протиріччя. Слід відмітити, що толерантність забезпечує і успіх адаптації до соціального оточення завдяки чому людина у спілкуванні переконана: інші як і вона, можуть мати свою позицію, здатність бачити факти по-своєму, враховувати протилежні обставини.

Важливим є дослідження толерантності у навчанні. Причому, головну роль у цьому процесі відіграє саме вчитель. Довготривала професійна педагогічна діяльність приводить до цілого ряду особистісних змін, які утруднюють комунікацію з іншими людьми, і створюють немало проблем для самого вчителя. У нього створюється особлива, надтоїдливо-дидактична манера поводитися: він весь час вчить, весь час оцінює, для нього характерно ускладнювати явне та спрощувати складні речі (він звик пояснювати, «розжовувати» для деяких учнів), розглядати все через призму полюсів «правильно - неправильно». Жорстка нормативність педагога заважає нормальним людським взаємовідношенням, приводить до забруднення в емоційному самовираженні: вчитель знає, як себе потрібно почувати у різних ситуаціях, але часто не усвідомлює, що він в дійсності відчуває в даний момент [4].

Толерантна комунікація вчителя та учня – основа педагогічного процесу, головний засіб, за допомогою якого вчитель здійснює передачу норм, цінностей, зразків культури, безпосереднім носієм яких він є. Така комунікація – це також специфічний простір, в якому педагог та учень виявляють свою індивідуальність, в якому реалізуються процеси самоздійснення, відбувається особистий розвиток кожного. Але це одночасно одна із самих важливих проблем школи [3].

Узагальнюючи, відмітимо: толерантність педагога передбачає розвиток його комунікативної компетентності. Толерантність проявляється у бажанні вчителя досягнути взаєморозуміння. У зв'язку з цим особливої важливості набуває проблема дослідження діалогу, діалогічного мислення і взаємодії. Стати толерантним у комунікації означає набути якості особистості, яка не лише володіє знаннями, але придбала систему здібностей спілкування. Складові комунікативної толерантності можна розглядати як рівень техніки (комунікативна компетентність) і рівень стратегії (особистісні особливості).

Толерантна комунікація вчителя та учня – основа педагогічного процесу, головний засіб, за допомогою якого вчитель здійснює передачу норм, цінностей, зразків культури.

Список використаних джерел

1. Валитова Р. Р. Толерантность: порок или добродетель? / Р. Р. Валитова // Вестн. МГУ. Сер. 7. Философия. 1996, № 1. – С. 33-37.
2. Лекторський В. А. О толерантности, плюрализме и критицизме / Лекторський В. А. // Вопр. филос. – 1997. № 11. – С. 46-54.
3. Щербан Т. Д. Деякі психологічні особливості підготовки успішного фахівця / Т. Д. Щербан, В. В. Гоблик // Проблеми сучасної психології : збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. Випуск 31. – С. 569-582.
4. Щербан Т. Д. Компетентність – якісна характеристика спілкування / Т. Д. Щербан // Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. – 2002. – С. 327 – 332.
5. King P. The problem of tolerance: Government and opposition. The London school of economics and political science. L.: Univ. of London, 1971. P. 172-207.
6. Mendus S. Toleration and the limits of liberalism. Basingstoke. Hampshire: Macmillan Educ. Ltd., 1989.
7. Yovel Y. Tolerance as grace and as right // La toleranse aujourd'hui: Analyses philosophiques / Textes reunites et pres. R.-P. Droit. P.: UNESCO, 1993. P. 113-125.

УДК 37.014.25: 378

АВШЕНЮК Н.М.

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Україна

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ЦЕНТРІВ У КРАЇНАХ БЛИЗЬКОГО СХОДУ ТА ПІВДЕННО-СХІДНОЇ АЗІЇ: СУЧАСНИЙ ЕТАП ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

На початку ХХІ ст. каталізуючими чинниками транснаціоналізації вищої освіти стали її комерціалізація та внутрішньогалузева конкуренція. Кількість кампусів-філій, спільних освітніх програм, угод про франчайзинг суттєво зростає водночас із збільшенням набору міжнародних студентів та міжнародного педагогічного персоналу ЗВО. Однією з актуальних тенденцій сьогодення є створення успішних і конкурентоспроможних регіональних освітніх центрів (РОЦ) у країнах Близького Сходу та Південно-Східної Азії, відповідно до якої зазначені країни намагаються позиціонувати себе як центри фінансів, комунікацій і транспорту, обробної промисловості, моди й освіти.

На думку Ф. Альтбаха (P. Altbach), уряди країн засновують освітні центри, які називаються «освітніми хабами» (educational hubs), з метою приваблення провідних університетів світу та міжнародних студентів до своєї країни. Стимулами, якими уряди цих країн зацікавлюють відомі університети із розвинених країн світу створювати стратегічні альянси і відкривати філії, стають насамперед: спрощений доступ до освітнього ринку в регіоні, суттєві державні інвестиції, прискорений

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>